

Düsturların Tarihi

Hasan Refik Ertuğ

I. Resmî Gazete

DEVLETİN ve halkın ortak hayatını düzenleyen kaideler, onları uygulamak ve onlara uymak zorunda olanlara duyurulmalıdır. Bu, hukukun başlıca kaidesidir. Hukukta, kanunu bilmemek mazeret sayılmaz prensibinin uygulanabilmesi için, kanunları ve kamu düzenini dengeli sürdürebilmek maksadiyle konulan bütün genel kaideleri, yazılı şekle dökmek ve halka duyurmak şarttır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, Padişah hatlarının, kanunnamelerin ve bütün kademelerdeki yetkililerin çıkardıkları emirlerin halka ve uygulayacak kimselere duyurulmasına çok itina edilirdi. Bunlar, şehirlerde, köylerde münadiler (Bir meseleyi yüksek sesle ilâh için resmen görevlendirilmiş kimseler) tarafından meydana, cami avlularında Devletin emirlerini halka duyururlardı.

Sultan II. Mahmud, memlekette bir gazete çıkarılmasının zaruretine inanmış ve bu işin gerçekleştirilmesine girişmişti. Bu konudaki fermanında şöyle demektedir:

«Kaimmakam Paşa; Bu hususun tanzimine bakılması pek çok vakittenberi emelim idi. Ancak vakit ve mevsimi henüz gelmemiş olduğundan vaktine tâlikan sükûtu ihtiyar etmekte idim. İşte, leh'ül-hamd mevsim ve sırası gelüp şer'i şerif ve nizama asla dokunur yeri

olmadığından maada, Mülkçe pek çok menâfii olacağı dahi cümle tarafından teslim ve istihsân olunmuş, bu surette tahririnde beyan olunduğu üzere, bu hususa nezaret için Esat efendi, Nâzır Sârim efendi ile Sait bey (1) dahilî olveçhile memur ve tayin kılınsın.»

İlk sayısı, 11 Kasım 1831 tarihinde yayınlanan **Takvim-i Vekayi**, bir haber gazetesi olarak çıkarılıyordu. Fakat kanunlar, Padişah hatları, Hükûmet kararları ve diğer nizamlar (Tüzük, yönetmelik, talimat ve genelge) bu gazetede muntazaman neşrediliyordu. Böylece, mevzuatımızın (2) yayınlandığı Takvim-i Vekayi, devletimizin resmî gazetesi vazifesini de görmüş oluyordu. Zaten 1840'da çıkan **Ceride-i Havadis**, 1862 de yayınlanmağa başlanan **Tercüman-ı Ahval** gibi haber gazeteleri ortaya çıktıktan sonra, Takvim-i Vekayi'in haber verme görevi, önemini gitgide kaybetmişti.

Öte yandan, Takvim-i Vekayi'in haftada bir çıkarılması tasarlanmış iken, çeşitli sebeplerle, yılda ancak 30-40 sayı yayınlanabiliyordu; bazı yıllar 45 sayı çıkarıla-

(1) Basında, ilk başyazarımız Esat efendi, ilk gazetecilerimiz de Sârim efendi ile Sait Bey'dir.

(2) Yazılı hukuk kaidelerinin hepsine birden resmî dilde, MEVZUAT denilmesi âdet olmuştur. Bu terimin sınırları hayli belirsizdir. Kapsadığı hukuk kaideleri de değişiktir. Kullanıldığı yere ve biçime göre mânâ ve sınır kazanır.

0.1053

Hasan Refik Ertuğ'un Tarihi Mecmua'sı, yıl: 1976 / sayı: 5 / 73-77 / 1 Mayıs 1976

MADDE YAFOMLANDIKTAN SONRA...

donanmasıyla Inebahtı Körfezi önünde, Sapienza Adası çevresinde savaşa tutuştu. İçinde biner kişi bulunan iki Venedik gökese, Kemal Reis'in gökese sandıkları, Burak Reis'in gökeseine saldırdılar. Yirmi kadar büyük küçük gemi de bu saldırıya katıldılar, Amiral Loredano ile amiral Armenio'nun kumanda ettikleri iki göke, Burak Reis'in gökeseine sancak ve iskeleden rampa ettiler. Türk gemisinin topları beş büyük gemiden ikisini batırdı. Bütün düşman erleri boğuldu, bir kısmı esir alındı. Rampa eden düşman gemileri de nefit yağlı meşalelerle yakıldı. Bu düşman gemilerinde, 700 kişi kılıçtan geçirilerek denize dö-küldü. Yardıma gelen başka bir düşman kalyonu da zaptedilip tayfası esir alındı. Ne yazık ki, üstün kuvvetlerle dövüşen Kemal Reis, yoldaşı Burak Reis'in yardımına gelemedi. Burak Reis'le Kara Hasan Reis gibi iki usta deniz savaşçısı bile kendi gemilerini bu yangından kurtaramadılar, doğuşe doğuşe gemileriyle beraber battılar. İki düşman amirali de, gemileriyle beraber batıp boğuldular. Türkler 500 kadar şehit vermişti. 700 kişi kurtarıldı. Bunlardan 90 Türk denizcisi yüzerek Sapienza Adası'na çıktılar. Bu ada sonradan Burak adası diye anıldı.

Kara Durmuş Reis

Kara Hasan Reis, Burak Adası savaşında yalnız değildi. Kardeşi Kara Durmuş Reis de bu savaşa kadırga kaptanı olarak katılmıştı ve şehit olmayarak kurtulanlar arasındaydı. O da usta ve yiğit bir denizciydi. Anlaşıldığına göre ağabeyi bu savaşta şehit olduktan sonra, devletin donanmasında bir kadırga kaptanlığıyla yetinmeyip belki de Oruç Reis ya da Aydın Reis çapında bir denizci olduğu için, serbest çalışmak isteyerek ayrılmıştı.

Kara Durmuş Reis, Burak Adası zafetinden bir süre sonra doğduğu yer olan Seferihisar'a gelerek birkaç gemi yaptırdı. Bu limanı kendisine deniz üssü seçerek, Hıristiyan ülkelerine amansız akınlar yaptığı Venedik ve Cenova deniz tarihlerinden anlaşılmaktadır. Birçok yi-

ğit Türk denizcileri onun donanmasına katıldılar. Üç dört yıl içinde güc sahibi olmuş, Seferihisar'da bir de küçük tersane kurmuştu. Ama onun böyle güçlenip sivrilmesi Osmanlı devleti ricalı arasında kuşku yararmıştı. Çekememezlik belirtileri görülmesine rağmen ise o, devletine güvenmekte devam ediyordu. Vatan bağrında kendisini ve servetini emniyette sanmıştı. Ama onu çekemeyenler, Adalı hıristiyanlarla da bir olarak, II. Bâyezid'in öfkelerini alevlendirdiler. Padişah bir gün onun yakalanmasına ferman verdi. Tersaneden 10 parça harp gemisi seçilerek, içlerine 500 seçkin yeniçeri de konup yola çıkardılar. Bu güçlü filo, Seferihisar'da Durmuş Reis'i basıp her şeyini yok edecekti. Kara Durmuş Reis, devlete karşı bir kusuru olmadığını bildiği için, karşı koymak istemedi. Sonunun bu derece ağır olacağını anlayamamıştı. Gemilerini ve ailesini Seferihisar'da bırakarak, kılık değiştirip Aydın yöresine kaçtı.

Devlet filosu, Seferihisar'a gelince onun gemileri, malı, hatta evi yağma edildi. Bu olay bir bakıma devletin şekavete meydan vermesi oldu. Küçük tersanesini tahrip ettiler. Anbarlarında 500 kadar gemi yelkeni, birçok çapademiri, gemi armaları ve takımları kapaanın elinde kalmıştı. Böyle bir ceza, devletin şanına yaraşmazdı.

Kara Durmuş Reis, Aydın çevresinde birkaç yıl yoksul ve perişan dolaştıktan sonra, Aydıneli sancakbeyi Sinan Bey onu tutturup İstanbul'a gönderdi. Türk denizcileri, bu sessiz Padişah'a o kadar kötü tanıtılmıştı ki talihsiz Kara Durmuş'a hak etmediği bir ceza verdi. Gezme çıkıtığı 30 Mayıs 1504 günü, Reis'i zincirlere bağli, yanına getirterek Kazıklı Voyvoda tertibi, bedeninden kazığa saplattı ve işkenceyle öldürttü. Padişah böylece, gûya deniz korsanlarına, eşkıyalara ibret örneği vermek istemişti.

Bütün yurttan duyulan bu olay üzerine, Barbaros kardeşler Tunus'a, Turgut Reis Fas'a kaçmamış olsalardı, şanlı tarihimizi bu deniz kahramanlarının zaferleriyle süsleyemeyecektik sanırım.

21 MAYIS 2001